

مقدمه

خاکها، محصول و نتیجه عملکرد فرایندهای مختلفی هستند که در طول زمان تشکیل شده و به مرور زمان افقهای ژنتیکی در آنها شکل می‌گیرند. محل تشکیل خاک، شدت و ضعف عوامل تأثیرگذار همچون زمان و غیره، سرعت تشکیل و تحول خاک را تعیین می‌کنند. عامل ژئومورفولوژیک از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر زایش و تحول خاکها محسوب می‌شود. با توجه به چنین واقعیتی، مطالعه خاکها به ناچار، در حیطه مطالعات علم ژئومورفولوژی قرار می‌گیرد. اگرچه در گذشته ژئومورفولوژیستها سعی کرده‌اند که از حد طبقه‌بندی و توصیف نحوه توزیع خاکها پافرا تر نگذارند، امروزه بنا به ضرورت و درک اهمیت خاکها - به عنوان شاهد ارزنده از نحوه تغییرات محیطی آنها - به نحوه تحول خاکها و همچنین تأثیر عوامل مختلف در تکامل خاکها، توجه ویژه‌ای مبذول نموده‌اند. این ضرورت، همچنین اهتمام ژئومورفولوژیستها به کسب شناخت بیشتری از خاکها و کسب اطلاعات دقیق‌تر از جزئیات تحول اشکال، به پیدایش رشته خاصی به نام ژئومورفولوژی خاک منتهی شده است که هدف اصلی آن، مطالعه زایش، تحول خاک و تشریح نحوه ارتباط تحول خاک با تحول اشکال سطحی است.

با توجه به تأثیر عوامل مختلف بر تشکیل و توسعه خاک، ویژگیهای خاک نیز از عوامل منعکس‌کننده تغییرات محیطی محسوب می‌شود، و با مطالعه این ویژگیها می‌توان تغییرات اشکال سطحی را که در حیطه مطالعات ژئومورفولوژی قرار می‌گیرد نیز پیش‌بینی کرد. به عبارت دیگر، خاک با اشکال سطحی در رابطه مستقیم بوده و بر روی آنها تشکیل می‌شود و توسعه می‌یابد. از این‌رو، برای مطالعه جزئیات بیشتر در مورد رابطه این دو، باید از ژئومورفولوژی خاک کمک گرفت. در این حیطه،

ابتدا ویژگیهای عمومی خاک (فیزیکی و شیمیایی)، طبقه‌بندی خاک و ویژگیهای نیمرخ خاک ارائه می‌شود؛ سپس سایر خصوصیات خاکها از دیدگاه ژئومورفولوژیک مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

مؤلفان کتاب حاضر سعی نموده‌اند در راستای معرفی ماهیت ژئومورفولوژی خاک به دانشجویان رشته‌های جغرافیای طبیعی، خاک‌شناسی، مهندسی عمران و دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی ژئومورفولوژی و کلیه دانش‌پژوهانی که به نحوی به مطالعه خاک علاقه‌مندند، در ابتدا، ویژگیهای فیزیکی و شیمیایی خاکها را ارائه کرده، در فصول بعدی، خاکها را طبقه‌بندی و سپس تأثیر عناصر مختلف بر ویژگیهای آنها را معرفی نمایند. با توجه به تأثیر عوامل ژئومورفولوژی در شوری خاک، سعی شده از این جنبه نیز خاکها مورد بحث و بررسی قرار گیرند. از آنجا که خاکها شواهدی از حوادث گذشته‌اند و ژئومورفولوژیستها از این ویژگی خاکها برای بررسی حوادث گذشته استفاده می‌کنند، سعی شده است در این کتاب به این ویژگی خاکها نیز توجه شود و در نهایت نحوه ممیزی خاک با توجه به اهداف مورد نظر تشریح و ارائه شود.

در خاتمه مؤلفان بر خود لازم می‌دانند که از ریاست محترم سازمان سمت جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای دکتر احمد احمدی، سرکار خانم سمیه صنعتی، سرکار خانم میچکا کتاب‌اله‌زاده، سرکار خانم مژگان امیری پریان، سرکار خانم هاله معیری و سایر همکاران که در مراحل ویرایش و آماده‌سازی کتاب حاضر یاری نموده‌اند، تقدیر و تشکر نمایند.

دکتر مریم بیاتی خطیبی
دکتر فریبا کرمی